บทที่ 2
การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ได้มีการศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยได้อย่างถูกต้อง โดยครอบคลุมเนื้อหาดังนี้

- การผลิตสตรอเบอรี่
- การแปรรูปสินค้าเกษตร
- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- การส่งเสริมการแปรรูปสตรอเบอรี่กับกลุ่มแม่บ้านในเขต อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่
- โครงการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของสถาบันเกษตรภาคเหนือปี 2542 (ชวนชิม – ชวนใช้)
- งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. การผลิตสตรอเบอรี่

ประวัติความเป็นมาของสตรอเบอรี่

ประวัติศาสตร์อันเกี่ยวข้องกับสตรอเบอรี่นั้น นับว่าเก่าแก่โบราณนับตั้งแต่สมัยโรมันและย้อนหลังถึงสมัยกรีก แต่เนื่องจากสตรอเบอรี่ไม่ใช่พืชที่เป็นอาหารหลักที่ใช้บริโภคกันเป็นประจำวัน จึงทำให้เป็นการยากในการค้นหาเอกสารอ้างอิงที่กล่าวถึงเรื่องสตรอเบอรี่กัน นักประวัติศาสตร์หลายคนเชื่อว่ามีการปลูกสตรอเบอรี่ ในประเทศกรีกและลาตินและนำมาใช้เป็นผลไม้สำหรับงานเลี้ยงอาหาร พบเอกสารอ้างอิงในราวปีคริสศตวรรษที่13ซึ่งเขียนโดยหมอชาวกรีก ชื่อ Nicholas Myrepsus นอกจากนี้เอกสารอ้างอิงทางพฤกษศาสตร์ มักจะปรากฏไปในการใช้ประโยชน์ของสตรอเบอรี่ทางการแพทย์ ซึ่งอธิบายว่าสามารถรักษาอาการเป็นโรคของคนได้

ในสมัยศตวรรษที่ 13 ได้มีการเริ่มปลูกสตรอเบอรี่ที่ยุโรป โดยชาวฝรั่งเศสเริ่มมีการย้ายปลูกต้นสตรอเบอรี่ป่า (Fragria Vesca) ย้ายจากสภาพที่อยู่ในป่าตามธรรมชาติมาปลูกลงในสวน เพื่อประโยชน์ของความสวยงามด้านดอกมากกว่าจะใช้ผลเพื่อรับประทาน แม้กระนั้นก็ตามก็มีผู้ใช้ผลรับประทานกันได้ดีพอสมควร

ประเทศอังกฤษก็เช่นกัน ที่ได้มีรายงานกล่าวถึงเรื่องราวของสตรอเบอรี่มาตั้งแต่ศตวรรษที่ 10 ถึงสิ้นศตวรรษที่ 15 สตรอเบอรี่เดิมชื่อ Streowberige และคำว่า Streow ก็มาจากคำของ Anglo- saxon ซึ่งมีความหมายเท่ากับฟาง (Hay)

ในช่วงปี ค.ศ. 1593 ปรากฏว่าได้มีผู้ปลูกสตรอเบอรี่ในสวนและได้ผลรับประทานกันอย่างมากพอ โดยใช้เลี้ยงแขกรับประทานกับเหล้าองุ่นและน้ำตาล การปลูกก็ง่ายไม่ต้องใช้แรงงานมากแต่อย่างใด

ในช่วงปี ค.ศ. 1500-1600 ได้มีการปลูกต้นสตรอเบอรี่กันอย่างกว้างขวางเกิดประโยชน์ 2 ทาง คือ ประการแรกได้ความสวยงาม ประการที่สองได้ผลใช้รับประทาน นอกจากนี้ยังได้สามารถแบ่งสตรอเบอรี่ยุโรปออกเป็น 3 Species ของ Fragaria คือ F. vesca, F. moschata และ F. viridis

การปลูกสตรอเบอรี่ในประเทศไทย

งานสตรอเบอรี่ในอดีตเริ่มต้นมาจากส่วนงานของโรงเรียนฯ สถานีทดลองฯ ที่เป็นส่วนราชการเรื่อย ๆ มา จนกระทั่งในราวปี พ.ศ. 2496 คุณหลวงสมานวนกิจ ได้ริเริ่มนำพันธุ์สตรอเบอรี่จากทางภาคเหนือของประเทศไทยมาปลูกที่แปลงทดลองในสาขาพืชกรรม คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เพื่อทำการศึกษา

พ.ศ. 2497 คุณแสวง ทัดเที่ยง ซึ่งลาออกจากราชการงานเกษตรแม่โจ้ก็เริ่มปลูกสตรอเบอรี่เป็นส่วนตัวขึ้น อย่างไรก็ตามมีการปลูกสตรอเบอรี่ได้มีการใช้พันธุ์ปลูก วิธีการต่าง ๆ ในการปฏิบัติรักษาโดยการปรับปรุงเรื่อย ๆ มา แต่ผลสำเร็จของการปลูกสตรอเบอรี่ก็ยังไม่เป็นที่น่าพอใจถึงขั้นเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้แก่กสิกร ดังนั้นการปลูกสตรอเบอรี่ในภาคเหนือโดยเฉพาะที่จังหวัดเชียงใหม่ยังคงอยู่ในวงจำกัดเป็นงานของสถานีทดลองฯ ตลอดมา

พ.ศ. 2512 ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตรร่วมกับคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ร่วมมือกันวิจัยการใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรในพื้นที่สูง ในงานดังกล่าวภาควิชาพืชสวนร่วมกับโครงการหลวงภาคเหนือ ได้นำพันธุ์ผลไม้เมืองหนาวจากต่างประเทศหลายชนิดหลายพันธุ์ รวมทั้งพันธุ์สตรอเบอรี่มากมายหลายพันธุ์เข้ามาทดลองปลูกที่สถานีไม้ผลเมืองหนาว ดอยปุย จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. 2516 การปลูกสตรอเบอรี่ของประเทศไทย ซึ่งปลูกกันมากที่จังหวัดเชียงใหม่ นับเป็นการปลูกที่ใช้ประโยชน์ในวงจำกัด เพื่อใช้รับประทานสดกันในจังหวัดเท่านั้น เนื่องจากผลสตรอเบอรี่ช้ำได้ง่ายมาก ไม่สามารถขนส่งไปขายได้ไกล ทำให้ผู้ปลูกได้รับผลตอบแทนน้อย ดังนั้นการปลูกสตรอเบอรี่จึงไม่กว้างขวางไม่เป็นการค้าที่ชัดเจน ปัญหาต่าง ๆ ที่นับว่าเป็นอุปสรรคในการปลูกสตรอเบอรี่

ในปี พ.ศ. 2517- 2522 หัวหน้าคณะโครงการวิจัยการปลูกสตรอเบอรี่เพื่อใช้เป็นพืชทดแทนการปลูกฝิ่นของชาวเขาในภาคเหนือ โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ซึ่งมีปัญหาการปลูกฝิ่น โดยถือว่าเป็นการผิดกฎหมายระดับระหว่างประเทศ การวิจัยเพื่อหาพืชชนิดที่ทำรายได้ให้แก่ชาวเขาได้มาก นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญทางฝ่ายงานวิจัยกระทรวงเกษตรของประเทศสหรัฐอเมริกา(Agricultural Research Service ของ U.S.D.A.) จึงได้สนับสนุนด้านการเงินเสริมวัตถุประสงค์ของโครงการหลวง เพื่อทำการวิจัยปลูกสตรอเบอรี่ให้ได้ผลดี เพื่อเป็นพื้นฐานของการส่งเสริมชาวเขา ให้สามารถปลูกสตรอเบอรี่เป็นอาชีพทดแทนการปลูกฝิ่นได้ต่อไป

สตรอเบอรี่เป็นผลไม้จัดอยู่ในตระกูล Rosaceae สกุล Fragaria ซึ่งมีอยู่หลายชนิดและชนิดที่ปลูกกันแพร่หลาย สำหรับสตรอเบอรี่ที่ปลูกเป็นการค้ามีจำนวนโครโมโซมแบบ Octaploid (2n = 8x 56) และเป็นกลุ่ม Fragaria x ananassa Duch. ซึ่งเกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างสตรอเบอรี่พื้นเมืองของสหรัฐอเมริกา F.chiloensis กับ F. virginiana

พันธุ์ที่ปลูกในประเทศไทย

การเลือกพันธุ์สตรอเบอรี่ให้เหมาะสมกับพื้นที่ปลูก เป็นกุญแจสำคัญของความสำเร็จในการปลูกสตรอเบอรี่ เดิมพันธุ์สตรอเบอรี่ที่ปลูกเป็นพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งเป็นพันธุ์ที่ให้ผลิตผลต่ำ ผลขนาดเล็ก สีผิวด้าน ๆ หรือคล้ายสีปูนแห้ง ช้ำง่าย เนื้อผลนิ่ม เหล่านี้เป็นปัจจัยจำกัดการพัฒนาการปลูกสตรอเบอรี่ มูลนิธิโครงการหลวงจึงได้นำจากต่างประเทศเข้ามาปลูก คัดเลือกให้เหมาะกับสภาพประเทศไทย จนได้มีพันธุ์พระราชทานเบอร์ 13 (Cambridge Favorite) เบอร์ 16 (Tioga) เบอร์ 20 (Sequoia) โดยพันธุ์ Cambridge Favorite และพันธุ์ Sequoia ต้องการอากาศหนาวเย็นยาวนาน เพื่อการพัฒนาของตาดอก จึงเหมาะกับอากาศที่อยู่บนที่สูงในระดับความสูงตั้งแต่ 1,300 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลขึ้นไป ส่วนพันธุ์

Tioga เป็นพันธุ์ที่เหมาะสมกับอากาศค่อนข้างอบอุ่น จึงเหมาะสมกับสภาพพื้นราบทางภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ลักษณะของสตรอเบอรี่พันธุ์ต่าง ๆ เป็นดังนี้

พันธุ์ Tioga

เป็นพันธุ์ที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ราบทั่วไปทางภาคเหนือ หรือจังหวัดที่มีอากาศเย็น ลักษณะของพันธุ์คือ ให้ผลดก และให้ผลมีขนาดโตกว่าพันธุ์เดิม (พันธุ์พื้นเมือง) รูปร่างผลกลมแบบกรวยสั้นถึงกรวย หรือลิ่มสั้น ผลมีสีแดง ซึ่งเป็นที่นิยมของผู้บริโภคเนื้อผลแข็งแน่น ทำให้ทนทานต่อการบรรจุและการขนส่งสู่ตลาด ราคาดีกว่าพันธุ์พื้นเมือง ดอกต่อช่อมาก ทำให้ติดผลได้มาก เนื้อผลสีขาว ผิวสีแดง คุณภาพในการแปรรูปดี และยังทนทานต่อโรคไวรัส

พันธุ์ Sequoia

เป็นพันธุ์ที่ปลูกเพื่อการบริโภคสดเป็นส่วนใหญ่ ชอบอากาศเย็นยาวนาน ผลสีแดง ผิวเป็นมัน รูปร่างผลยาวกว่า Tioga และเนื้อผลนิ่มกว่า Tioga จึงไม่ทนต่อการขนส่งในระยะไกล ผลผลิตต่ำเมื่อเทียบกับพันธุ์ Tioga ปลูกได้ดีในพื้นที่สูงมากกว่า 1,400 ม. หากมีช่วงอุณหภูมิกลางวันและกลางคืนต่างกันมาก จะให้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี คือมีปริมาณน้ำตาลและวิตามินซีเพิ่มมากขึ้น ลักษณะจำกัดของพันธุ์นี้คือ ไม่เหมาะสมที่ปลูกบนในพื้นที่ราบ

พันธุ์ Nyoho

เป็นพันธุ์ที่นำเข้าจากประเทศญี่ปุ่น ต้องการอากาศเย็นใกล้เคียงกับพันธุ์ Sequoia จึงจะให้ผลผลิตดี จำนวนดอกช่อต่ำกว่า Tioga เป็นพันธุ์ที่ออกผลเร็ว จึงเหมาะที่ปลูกเพื่อตลาดบริโภคสด ประกอบกับมีความหวานดีกว่า Tioga ผลสีส้มแดง ลักษณะเป็นกรวย รูปร่างสวย ผิวเป็นมันขนาดปานกลางถึงใหญ่ ทนต่อการขนส่งได้ปานกลาง ข้อด้อยของพันธุ์นี้คือไม่ทนต่อไรแดงและโรคเหี่ยวกับโรคไหลแดง

พันธุ์ Dover

เป็นพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูงในเดือนมกราคมและกุมภาพันธ์ ลักษณะเด่นของพันธุ์Dover คือ มีลักษณะเนื้อแน่น ทำให้ทนต่อการขนส่งในระยะไกล รูปร่างผลกรวยถึงกรวยยาว ขนาดผลปานกลางถึงใหญ่ ผิวและเนื้อสีแดงเข้มถึงแดง แกนสีแดง ลักษณะการสุกผลมีสีแดงบริเวณขั้วผลก่อนแล้วมายังปลายผล ระยะที่เหมาะในการนำมาบริโภคสดคือ ระยะสีแดงทั้งผล และลักษณะประจำพันธุ์อีกอย่างคือเป็นพันธุ์ที่ต้านทานโรคแอนแทรคโนสที่เข้าทำลายต้นและเป็นที่สาเหตุทำให้ผลเน่า

พื้นที่ปลูกและปริมาณการปลูกสตรอเบอรี่

การปลูกสตรอเบอรี่ในประเทศไทย ได้มีการพัฒนามาเป็นลำดับ จากการส่งเสริมการปลูก โดยหน่วยงานต่างๆดังกล่าว ปัจจุบันพื้นที่ปลูกมีเพิ่มมากขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ปลูกสตรอเบอรี่ประมาณ 2,030 ไร่ มีปริมาณผลผลิต 7,000 – 8,000 ตัน / ปี คิดเป็นมูลค่าประมาณ 140 ล้านบาท ส่วนในจังหวัดเชียงราย จากพื้นที่ปลูกไม่ถึง1 ไร่ ในฤดู พ.ศ. 2517 ที่อำเภอแม่สาย เพิ่มขึ้นเป็น 400 ไร่ ในฤดูปลูก 2529/2530 และเพิ่มขึ้นเป็น 740 ไร่ ในปี พ.ศ. 2535 /36 ได้ผลผลิตรวม 2,072 ตัน คิดเป็นมูลค่าประมาณ 41 ล้านบาท แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า การปลูกสตรอเบอรี่ในระยะ 2 - 3 ปีที่ผ่านมามีแนวโน้มลดลงไปเรื่อย ๆ ทั้งทางด้านพื้นที่ปลูก และผลผลิตต่อไร่ เกษตรกรมีรายได้ต่ำลงในขณะเดียวกันปริมาณความต้องการของตลาดกลับเพิ่มขึ้นในด้านการบริโภคสด และในอุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร จากการสำรวจความต้องการปริมาณวัตถุดิบของโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่บ้านยาง อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ และ โรงงานแม่จัน จ. เชียงราย ในปี 2537/38 มีเป้าหมายที่จะรับซื้อผลสตรอเบอรี่ซึ่งเป็นวัตถุดิบเข้าโรงงานประมาณ 980 ตัน แต่ผลผลิตจาก จ. เชียงราย สามารถสนองความต้องการของโรงงานเพียง 300 ตัน เท่านั้นผลผลิตส่วนหนึ่งจะขายเป็นผลสดเพราะได้ราคาดีกว่า

ตารางที่ 1 ตารางแสดงการปลูกสตรอเบอรี่ของอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ปี พ.ศ.	พื้นที่ ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	มูลค่า(บาท)	ผลผลิตเฉลี่ย/ไร่ (กิโลกรัม)
2538/39	240	768	11,873.280	3,200
2539/40	144	460.8	7,123.968	3,200
2541/42	305	762.5	15,250,000	2,500

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 2 ตารางแสดงการปลูกสตรอเบอรี่ ของอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

ปี พ.ศ.	พื้นที่ ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	มูลค่า (บาท)	ผลผลิตเฉลี่ย/ไร่ (กิโลกรัม)
2539/40	1,705	5,541	166,230,000	3,250
2540/41	1,530	4,990	78,033,000	3,000
2541/42	1,615	4,890	92,900,000	3,000

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 3 ตารางแสดงการปลูกสตรอเบอรี่ของอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ปี พ.ศ	พื้นที่ ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	มูลค่า (บาท)	ผลผลิตเฉลี่ย/ไร่ (กิโลกรัม)
2535/36	740	2,072	41,440,000	2,800
2536/37	578	1,445	36,125,000	2,500
2537/38	316	788.4	22,752,000	2,400

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

การเก็บผลผลิต

ช่วงระยะเวลาการสุกของผลสตรอเบอรี่ไม่มีคุณภาพดีขึ้น หลังจากได้เก็บผลจากต้นแล้ว ผลที่ได้เก็บทันที เมื่อมีสีแดงทั้งผล อาจขนส่งไปได้ไกลพอสมควร แต่ผลที่มีสีแดงทั้งผลแล้วยังคงอยู่ในแปลงนาน 24 ชั่วโมงหรือมากกว่าอาจขนส่งได้ไม่ดีเมื่อผลมีสีชมพู 10 % ของพื้นที่ผลในอุณหภูมิ 85 F (29.4 C) สีของผลเปลี่ยนเป็นสีแดงทั้งผลเมื่อ 48 ชั่วโมงหลังจากเก็บผล สีแดงประมาณ 90% ของพื้นที่ผลพัฒนาเมื่ออุณหภูมิ 65 F (18.3 C)หลังเก็บได้นาน 96 ชั่วโมงที่อุณหภูมิ 55 F (27C)ผลสตอรเบอรี่อาจไม่ให้สีสวยงาม ความเข็มของแสงที่ 25 แรงเทียน ทำให้อัตราการเปลี่ยนสีเพิ่มขึ้นในสภาพที่มีอุณหภูมิสูง แสงมีผลเพียงเล็กน้อยที่อุณหภูมิ 55 F (12.7 C)

ผลสตรอเบอรี่ที่มีสีแดง 50% อาจมีผลขนาดเล็กกว่าผลที่มีสีแดงปริมาณ 75% ของพื้นที่ผลเพียงเล็กน้อย ผลที่ได้เก็บเมื่อผลมีสีแดง 75% จะเปลี่ยนเป็นสีแดงทั้งผลในเวลา 1-2 วันที่อุณหภูมิ 70 F (12 C)และไม่มีความแตกต่างในเรื่องขนาดและรสชาติ ทั้งกลิ่นหอมเมื่อเปรียบเทียบกับผลที่เปลี่ยนสี 100% ของพื้นที่ผลในแปลงปลูกผลสตรอเบอรี่ เก็บจากแปลงต้องนำเข้าในโรงเรือนบังแดด เพื่อป้องกันความร้อนจากแสงแดด ลม ฝุ่นละออง ผลที่เก็บไว้ในสภาพอุณหภูมิ 40 F (4.4 C) สามารถเก็บไว้ได้นาน 8 วัน ผลสตรอเบอรี่ได้เก็บจากแปลงในตอนเช้าอากาศเย็นแล้วเก็บเข้าไว้ในที่ร่มหรือทำการลดอุณหภูมิของผลสตรอเบอรี่โดยเร็ว (Precooled) สามารถเก็บผลได้นานกว่าพวกสตรอเบอรี่ที่เก็บจากแปลงในตอนกลางวันและทิ้งไว้ในแปลง หรือไม่มีการบังแดดให้กับผลสตรอเบอรี่โดยตรง

มาตรฐานของผลสตรอเบอรี่ สำหรับในประเทศไทยยังไม่มี แต่มูลนิธิโครงการหลวงได้จัดมาตรฐานขนาดของผลเป็นดังนี้

เกรดพิเศษ	ขนาดของผลมีเส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า	3.75	เซนติเมตร
เกรด A	ขนาดของผลมีเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง	3.75-3.25	เซนติเมตร
เกรด B	ขนาดของผลมีเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง	3.25-2.80	เซนติเมตร
เกรด C	ขนาดของผลมีเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง	2.80-2.50	เซนติเมตร
เกรด D	ขนาดของผลมีเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง	2.50	เซนติเมตร

เกษตรกรผู้ปลูกสตรอเบอรี่จัดเกรดเป็น 3 เกรด คือ ขนาดใหญ่ (ประมาณ 64ผล/กก.), ขนาดกลาง (ประมาณ 114ผล/กก.) , และขนาดเล็ก (ประมาณ194ผล/กก.)

การบรรจุหีบห่อ ระบบในเมืองไทยยังไม่แน่นอนนัก เช่น การจำหน่ายในท้องถิ่นภาคเหนือมักบรรจุในกล่องกระดาษ ด้านบนเป็นพลาสติกใสมองเห็นผลสตรอเบอรี่ชัดเจน หากเป็นการบรรจุหีบห่อเพื่อส่งไปยังตลาดปลายทางระยะไกล ๆ โดยเฉพาะตลาดกรุงเทพฯ จะใช้บรรจุในตะกร้าพลาสติก เรียงเป็นชั้น ๆ หลังจากคัดเกรดแล้ว โดยใช้ใบของสตรอเบอรี่รองระหว่างชั้นของผลจนเต็มตะกร้า

ตลาด

เกษตรกรจำหน่ายสตรอเบอรี่แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. จำหน่ายเพื่อบริโภคผลสด
2. จำหน่ายเพื่อแปรรูปในโรงงานอาหารสำเร็จรูป

การจัดจำหน่ายเพื่อบริโภคผลสด นั้นสำหรับราคาจำหน่ายของมูลนิธิโครงการหลวงที่ตลาดกรุงเทพฯ เป็นดังนี้

ตารางที่ 4 ตารางแสดงราคาจำหน่ายผลผลิตสตรอเบอรี่สดตลาดกรุงเทพฯ

เกรดพิเศษ	ราคากิโลกรัมละ 170 บาท
เกรด A	ราคากิโลกรัมละ 160 บาท
เกรด B	ราคากิโลกรัมละ 150 บาท
เกรด C	ราคากิโลกรัมละ 140 บาท
เกรด D	ราคากิโลกรัมละ 120 บาท

ที่มา: ฝ่ายตลาดมูลนิธิโครงการหลวง 2539/40

ส่วนราคาจำหน่ายของเกษตรกรทั่วไปจะแบ่งราคาออกเป็น 3 ช่วงคือ ราคาช่วงต้นฤดู ช่วงกลางฤดู และช่วงปลายฤดู ดังตาราง

ตารางที่ 5 ตารางแสดงราคาจำหน่ายผลผลิตสตรอเบอรี่สดของเกษตรกรโดยเฉลี่ย

ขนาด	ขนาดใหญ่ (64 ผล / กก.)		ขาดกลาง (114 ผล / กก.)		ขนาดเล็ก (194 / กก.)	
ช่วงผล ผลผลิตแต่ละ รุ่น ปี 2542	ขายปลีก บาท/กก.	ขายส่ง บาท/กก.	ขายปลีก บาท/กก.	ขายส่ง บาท/กก.	ขายปลีก บาท/กก	ขายส่ง บาท/กก.
ช่วงต้นฤดู (ต้น ธ.ค. - กลาง ม.ค.)	130-150	120 -130	100-120	80	80	60
ช่วงกลางฤดู (ต้น ก.พ. - กลาง มี.ค.)	60-80	50-60	45-50	35-40	30	25
ช่วงปลายฤดู(กลาง มี.ค. - กลาง เม.ย.)	40-50	35-40	35-40	30	25	20

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 6 ตารางแสดงการส่งออกสตรอเบอรี่สดและแช่แข็ง

ปริมาณ: ตัน

มูลค่า : ล้านบาท

สินค้า	2536		2537		2538		2539		2540	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
สตรอเบอรี่สด	320	8.5	321	8.2	259	3.3	53	0.5	746	1.4
ญี่ปุ่น	292	8.4	262	7.4	35	1	1	0.0	-	-
ประเทศอื่น ๆ	10	0.1	59	0.8	224	52	52	0.5	746	1.4
สตรอเบอรี่แช่แข็ง	1,504	41.1	1,205	32.6	126	690	690	22.6	1,353	71.7
ญี่ปุ่น	1,416	38.9	983	26.7	126	690	690	22.6	1,352	71.6
ออสเตรเลีย	71	1.8	168	4.4	-	-	-	-	-	-
ประเทศอื่น ๆ	17	0.4	54	1.5	-	-	-	-	1	0.01

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ **รวบรวม : ฝ่ายข้อมูลส่งเสริมการเกษตร กองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร**

การรับซื้อเพื่อการแปรรูปในโรงงานอาหารสำเร็จรูป เกษตรกรนำผลผลิตจำหน่ายกับโรงงานอาหารสำเร็จรูปบ้านยาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และโรงงานอาหารสำเร็จรูป อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โรงงาน 2 แห่งนี้เป็นตลาดหลักใหญ่ รับซื้อในราคากิโลกรัมละ 10 - 12 บาท ยังมีบริษัท บุญรอดบริวเวอรี่ จำกัด บริษัทห้องเย็นแหลมทอง และบริษัทโฟร์โมสต์ แบ่งส่วนการตลาดไปด้วย

ประโยชน์เป็นที่ทราบกันดีว่าสตรอเบอรี่เป็นผลไม้ที่มีรสชาติอร่อย โดยทั่วไปเพื่อเพิ่มรสชาติในการรับประทานสด จึงราดด้วยครีมและน้ำตาลบนผลสตรอเบอรี่สด นอกจากนี้ผลสตรอเบอรี่ยังสามารถนำไปแปรรูปหรือใช้ประโยชน์ได้หลายวิธีด้วยกัน

1. ทำแยม
2. ทำลอยแก้ว
3. ทำแช่เย็น (แช่แข็ง)
4. ตากแห้ง
5. น้ำสตรอเบอรี่
6. ทำท็อฟฟี่
7. สตรอเบอรี่ในน้ำหวานเข้มข้น เพื่อใช้ราดหน้าไอศครีมและใช้ผสมกับนมเปรี้ยว
8. ทำไวน์สตรอเบอรี่
9. สตรอเบอรี่เชื่อมแฟนซี
10. สตรอเบอรี่แผ่น
11. อื่น ๆ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ปัญหาและอุปสรรค

1. การแปรรูปผลไม้ (สตรอเบอรี่) ทางกลุ่มยังขาดโรงเรือนถาวร และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เตาอบ เครื่องปั่นน้ำผลไม้ เป็นต้น

2. ผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านยังขาดคุณภาพในการขอรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ (อ.ย) และพัฒนาบรรจุภัณฑ์

3. ขาดการร่วมกลุ่มของผู้แปรรูปสตรอเบอรี่อิสระ เกิดการแข่งขันด้านราคา ทำให้ราคาผลิตภัณฑ์ต่ำ

4. การประชาสัมพันธ์ ไม่มีอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่มีชื่อเสียง และยอมรับจากภายนอก

5. การแปรรูปเป็นเพียงการร่วมกลุ่มขนาดเล็กของผู้ปลูกสตรอเบอรี่ยังไม่มีการส่งเสริมให้มีการร่วมกลุ่มขนาดใหญ่ เป็นอุตสาหกรรม

วิถีการตลาดของผลิตภัณฑ์สตรอเบอรี่แปรรูป

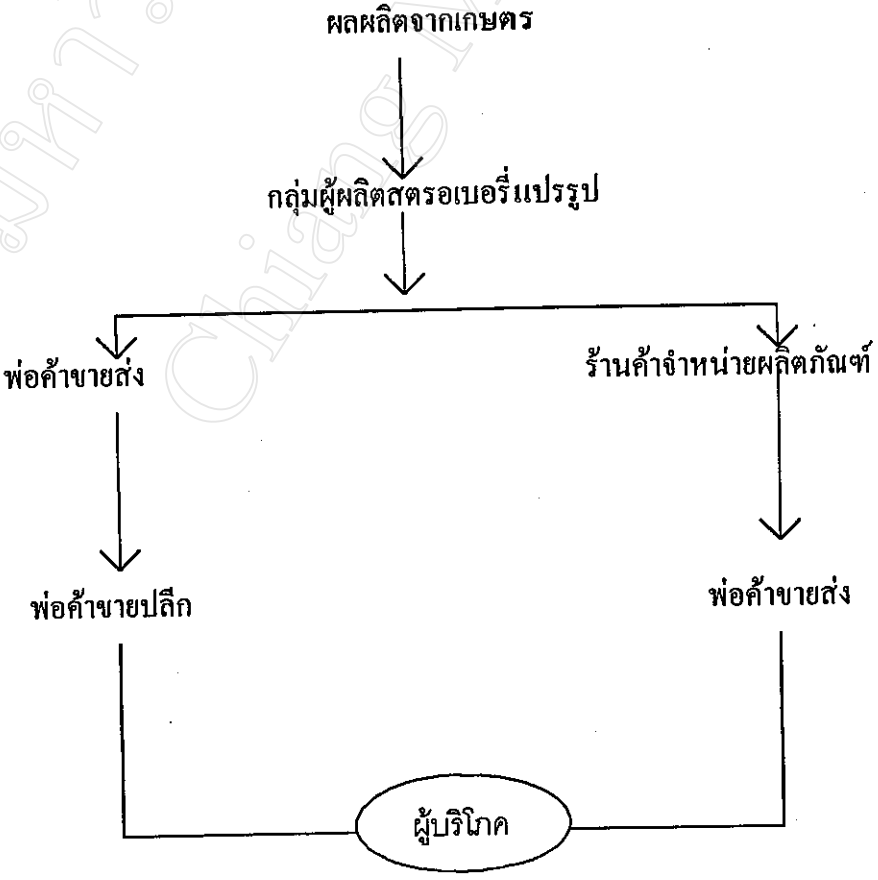

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการส่งเสริมการแปรรูปสตรอเบอรี่

1. กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน และผู้สนใจในการแปรรูปสตรอเบอรี่เกิดความร่วมมือในกลุ่มกันในการแปรรูปสตรอเบอรี่และกลุ่มผู้ขายผลิตภัณฑ์แปรรูป

2. กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน และผู้สนใจในการแปรรูปสตรอเบอรี่ มีความรู้และความเข้าใจในการแปรรูปสตรอเบอรี่ เป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น แยมสตรอเบอรี่ ลูกอมสตรอเบอรี่ สตรอเบอร์รี่อบแห้ง น้ำสตรอเบอรี่ เป็นต้น

3. กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน และผู้สนใจ สามารถนำมาแปรรูปสตรอเบอรี่ ทำเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม ได้

2. การแปรรูปสินค้าเกษตร

ดุษฎี (2542:16) กล่าวว่า การแปรรูปสินค้าเกษตร เป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่การตลาดในการสร้างอรรถประโยชน์เกี่ยวกับรูปร่างและลักษณะของสินค้า (Form Utility) ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ยิ่งกว่านั้นสินค้าเกษตรส่วนใหญ่การที่เก็บรักษาไว้ได้นั้นจะต้องมีการแปรรูปก่อน ในระบบธุรกิจเกษตร จึงจัดให้เป็นการแปรรูปและการเก็บรักษาระบบย่อยหนึ่ง ที่จะเชื่อมโยงกันระหว่างระบบย่อยการจัดหาหรือการตลาดกับระบบย่อยการจำหน่าย

1. ความหมายของการแปรรูป (Processing)

การแปรรูป หมายถึง การแปรสภาพเปลี่ยนจากลักษณะเดิมไปตามวัตถุประสงค์ซึ่งการแปรรูปอาจเกิดการแปรสภาพตามธรรมชาติหรือการกระทำของคนใดคนหนึ่ง หรือ การแปรรูปสินค้าเกษตร หมายถึง การเปลี่ยนสภาพของสินค้าหรือวัตถุดิบให้ต่างออกไปจากเดิม โดยมีวัตถุประสงค์ๆ กัน เช่น เพื่อให้ตรงความต้องการของผู้บริโภคภายในประเทศหรือเพื่อการส่งเป็นสินค้าออก จึงสรุปได้ว่า การแปรรูปคือการเปลี่ยนแปลงสภาพสินค้าให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคหรือผู้ใช้

2. ความสำคัญของการแปรรูปสินค้าเกษตร

การแปรรูปสินค้าเกษตรหรืออุตสาหกรรมเกษตร มีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1) การแปรรูปทำให้มูลค่าของสินค้าเพิ่มขึ้น (Value – added) ทั้งนี้เพราะในกระบวนการผลิตเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับปัจจัยการผลิต สำหรับการแปรรูปสินค้าเป็นการนำสินค้าที่เป็นวัตถุดิบมาการแปรรูปก็คือว่าเป็นปัจจัยการผลิต ดังนั้นจึงทำให้สินค้านั้นมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆตามลำดับขั้นตอนของการแปรรูปจนกว่าจะเป็นสินค้าสำเร็จรูปที่ต้องการ

2) การแปรรูปช่วยทำให้มีการเก็บรักษาสินค้าเกษตรไว้ได้นานยิ่งขึ้น ช่วยลดการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าตามฤดูกาล และมีผลทำให้มีการใช้ประโยชน์จากผลผลิตการเกษตรสองประการคือเน่าเสียง่ายและผลิตได้ตามฤดูกาล ถ้าหากไม่มีโรงงานแปรรูปรองรับสินค้าเกษตรที่เข้าสู่ตลาดในฤดูกาลแล้ว ราคาสินค้าเกษตรชนิดนั้นจะเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง ถ้าตลาดมีจำกัด สินค้านั้นก็เน่าเสียประโยชน์มิได้ เมื่อมีการแปรรูปสินค้านั้นสามารถที่จะเก็บรักษาไว้ได้นาน เช่น สับปะรด ผลไม้บางชนิด อ้อย เป็นต้น

3) การแปรรูปทำให้ค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าเกษตรลดลง ทั้งนี้เพราะลักษณะของสินค้าเกษตรอีกอย่างหนึ่งคือกินเนื้อที่มาก จึงทำให้ค่าใช่จ่ายในการขนส่งสินค้าเกษตรเป็นรายการที่สำคัญที่สุดของต้นทุนการตลาดของประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย การที่จะลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งนั้นจะเกี่ยวข้องกับการเลือกสถานที่ตั้งของโรงงานแปรรูป ปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณาว่าโรงงานแปรรูปควรจะตั้งอยู่ที่ใดที่มีอยู่หลายประการด้วยกัน

3. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2532:15) ได้ให้ความหมายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรว่า แม่บ้านเกษตรกร หมายถึง กลุ่มภรรยาของเกษตรกรหรือบุตรหลานหญิงที่มีคุณสมบัติพ้นการเป็นสมาชิกยุวเกษตรกร ได้รวมตัวกันขึ้นในด้านความคิด กำลังกาย กำลังใจ และทรัพย์ เพื่อร่วมกันทำงาน ช่วยกันแก้ไขปัญหาของครอบครัวเกษตรกรในหมู่บ้านหรือตำบลนั้นๆ ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ของการกินดีอยู่ดี มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ และมีความมั่นคงในชีวิตครอบครัวอันเป็นกำลังสำคัญในการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจในระดับครัวเรือนของเกษตรกรให้ดียิ่งขึ้น เป็นผลสืบเนื่องให้เศรษฐกิจในระดับครัวเรือนของเกษตรกรให้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจของชาติดีขึ้นด้วย โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มดังนี้

1. เพื่อให้แม่บ้านเกษตรกรรวมตัวกันขึ้น เพื่อรวมกันใช้พลังความคิด กำลังกาย กำลังทรัพย์และจิตใจในการปรับปรุงยกฐานะของสังคมเกษตรกรให้ดีขึ้น

2. เพื่อให้แม่บ้านเกษตรกร มีความรู้ ความสามารถ ด้านเกษตรเช่นเดียวกับเกษตรกร (พ่อบ้าน)
3. เพื่อให้แม่บ้านเกษตรกรมีความรู้ด้านเคหะกิจเกษตร ในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของครัวเรือน
4. เพื่อให้แม่บ้านเกษตรกรใช้ความรู้เคหะกิจเกษตร เพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนอีกทางหนึ่ง
5. เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเป็นแหล่งรับบริการส่งเสริม ทั้งทางด้านการเกษตรและเคหกิจเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้อย่างรวดเร็ว และประหยัดเวลา
6. เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ช่วยกันแก้ไขปัญหาของสังคมส่วนรวม ปรับให้เข้ากับเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว

กรมส่งเสริมการเกษตร มีนโยบายที่จะเน้นหนักในการพัฒนาสถาบันเกษตรกรซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มยุวเกษตรกร มีดังนี้

1. แนะนำและส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในกลุ่มเกษตรกรที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแล้วเป็นอันดับแรก
2. แนะนำและส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในหมู่บ้านที่มียุวเกษตรกรอยู่แล้วเป็นอันดับที่ สอง
3. หากในตำบลนั้นไม่มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มยุวเกษตรกร ก็ให้แนะนำส่งเสริมตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั่วไปในหมู่บ้านเป็นอันดับ สาม

การจัดตั้งกลุ่มแม้บ้านเกษตรกร ในระยะแรกๆเจ้าหน้าที่เป็นผู้จัดตั้งให้ความช่วยเหลือ แต่ภายหลังเมื่อมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอื่นๆในจังหวัดของตนเองและเห็นประโยชน์ก็จะร่วมกันริเริ่มในท้องถิ่นของตนเองบ้าง ดังนั้นวิธีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจึงพอแบ่งได้ 2 วิธีการ คือ

1. การจัดตั้งโดยความริเริ่มของเจ้าหน้าที่

ก. เจ้าหน้าที่ดำเนินการประชุม ชี้แจง วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและให้ซักถามข้อสงสัยต่างๆ

ข. แจกใบสมัครแก่ผู้ที่สนใจ ชี้แจงวิธีการกรอกใบสมัครอย่างน้อย 1 สัปดาห์ ส่งคืน

ค. การประชุม เฉพาะผู้ที่สนใจส่งใบสมัคร

- การตั้งกลุ่มสมาชิกอย่างน้อย 15 คน

ค. การประชุม เฉพาะผู้ที่สนใจส่งใบสมัคร

- การตั้งกลุ่มสมาชิกอย่างน้อย 15 คน
- ตั้งชื่อกลุ่มตามความเห็นชอบของสมาชิก
- เลือกคณะกรรมการายงานการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่งจังหวัด และจังหวัดส่งกรมส่งเสริมการเกษตร

2. การจัดตั้งโดยความคิดริเริ่มของแม่บ้านเกษตรกร

แม่บ้านเกษตรกรเห็นความสำคัญ ของกลุ่มแม่บ้านเกษครกรใกล้เคียงดำเนินงานได้ผลก็มีความคิดริเริ่มที่จะจัดตั้ง รวมกลุ่มกันขึ้นและเชิญจ้าหน้าที่มาชี้แจงให้สมาชิกทราบ โดยมีหลักเกณฑ์การสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ดังนี้

1. เป็นภรรยาหรือบุตรหลานของเกษตรกร ถ้าโสดอายุ 20 ปีขึ้นไปและไม่ได้เป็นสมาชิกยุวเกษตรกร
2. มีความสมัครใจไม่บังคับไม่เสียค่าธรรมเนียม โดยความเห็นชอบจากหัวหน้าครอบครัว
3. ผู้สมัครต้องกรอกแบบฟอร์มใบสมัคร ส่งให้เจ้าหน้าที่
4. ผู้สมัครต้องจัดหาอุปกรณ์ในการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง
5. ผู้สมัครเมื่อมีกิจกรรมทางด้านการเกษตร และเคหะกิจเกษตรในการพัฒนาครอบครัว
6. ผู้สมัครต้องร่วมใจ วางแผนการดำเนินงานของกลุ่ม และร่วมกิจกรรมต่างๆ
7. ให้ความช่วยเหลือและเผยแพร่ความรู้แก่ผู้อื่น
8. ให้ความร่วมมือกับทางราชการ

4. การส่งเสริมการแปรรูปสตรอเบอรี่กับกลุ่มแม่บ้านเกษตร อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่

กรมส่งเสริมการเกษตรได้คัดเลือกให้อำเภอแม่ริม ดำเนินการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านการเกษตร เพื่อตอบสนองต่อมติคณะรัฐมนตรี ที่กำหนดให้ปี 2541 – 2542 เป็นปีรณรงค์ท่องเที่ยวไทย

สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริม ได้พิจารณาเห็นว่าหากได้ดำเนินการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ให้มีขีดความสามารถในการแปรรูปผลผลิตการเกษตรและศิลปะประดิษฐ์แล้วจะทำให้มีสินค้าที่มีคุณภาพจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวและแก้ไขปัญหาการว่างงานได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว งานพัฒนาสถาบันเกษตรกร สำนักเกษตรกรอำเภอแม่ริม จึงจัดทำโครงการเสนอต่อ คุณมงคล เชาวน์ประยูร สมาชิกสภาจังหวัดเชียงใหม่ เขตอำเภอแม่ริม เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจำนวน 6.000 บาท

วัตถุประสงค์

เพื่อฝึกอบรมแม่บ้านเกษตรกรจำนวน 30 คน เพื่อให้ความรู้ทางด้านการแปรรูปสินค้าการเกษตรและศิลปประดิษฐ์ที่มีคุณภาพ เพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ภาควิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร คณะวิชาอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริม จ.เชียงใหม่
3. ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่

งบประมาณและที่มา

ใช้งบประมาณจัดอบรมการแปรรูปสินค้าทางด้านการเกษตรจำนวน 3.000 บาทและอบรมทางด้านงานประดิษฐ์

การดำเนินงาน

สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริมได้ใช้งบประมาณดังกล่าวฝึกอบรมให้กับสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรจำนวน 2 ครั้งดังนี้

การฝึกอบรมด้านการแปรรูปการเกษตรและอบรมด้านงานประดิษฐ์

จัดให้มีการฝึกอบรมเมื่อวันที่ 19 และ 22 – 23 ธันวาคม 2541 ณ. ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยงมีผู้เข้าร่วมอบรม 30 คน รายละเอียดการฝึกอบรม

วันที่ 19 ธันวาคม 2541 ฝึกอบรมทางด้านทฤษฎี เรื่องการแปรรูปผลผลิตการเกษตรและด้านศิลปประดิษฐ์เพื่อให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านให้มีความรู้พื้นฐาน

วันที่ 22 ธันวาคม 2541 ฝึกอมรมด้านการปฏิบัติเรื่องการแปรรูปผลผลิตการเกษตร

วันที่ 23 ธันวาคม 2541 ฝึกอบรมด้านการปฏิบัติเรื่องงานประดิษฐ์

วิธีการดำเนินงาน

1. มีการประชาสัมพันธ์ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกสตรอเบอรี่ให้ทราบถึงการส่งเสริมการแปรรูปสตรอเบอรี่

2. คัดเลือกแบ่งกลุ่มแม่บ้าน , เกษตรกรผู้ปลูกสตรอเบอรี่ หรือผู้สนใจ เข้าทำการฝึกอบรมการแปรรูปสตรอเบอรี่

3. ทำการสาธิตให้แก่ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม โดย ผู้เป็นวิทยากร 1 ท่าน สามารถอบรมได้ตั้งแต่ 15-200 ท่าน (ขึ้นอยู่กับขนาดห้อง อุปกรณ์สื่อสาร และอุปกรณ์ปฏิบัติ)

4. ให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม ลองปฏิบัติจริง โดยแบ่งกลุ่ม 3 ละ 5-7 คน โดยมีผู้ควบคุม 1 ท่าน คอยให้คำแนะนำ

5. ทำการประเมินผล จากการปฏิบัติที่เสร็จแล้ว โดยวิทยากร

6. ประกวดแข่งขันกันเองระหว่างกลุ่มผู้เข้าร่วมฝึกอบรม

7. เชิญวิทยากรให้คำแนะนำและวิจารณ์ผลการปฏิบัติ

8. ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม ทำผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายเป็นอาชีพเสริม

9. ส่งเสริมให้นำผลิตภัณฑ์ส่งเข้าประกวดในงานต่าง ๆ

10. แนะนำให้ผลิตสินค้า ผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่ นอกเหนือจากที่อบรม และมีในตลาดอยู่แล้ว

5. โครงการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของสถาบันเกษตรภาคเหนือปี2542(ชวนชิม–ชวนใช้)

<u>หลักการและเหตุผล</u>

กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ส่งเสริมให้สถาบันเกษตรกรอันได้แก่กลุ่มเกษตรกรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และเยาวชนเกษตร ใช้เวลาว่างจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรให้เกิดประโยชน์ โดยการนำผลผลิตมาแปรรูป ทำให้สมาชิกสถาบันเกษตรกร มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งขณะนี้มีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่สามารถดำเนินการผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้ดี ทั้งในด้านรสชาด สีสัน คุณภาพและบรรจุภัณฑ์เป็นจำนวนมาก และผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจำนวนมากก็ได้ผ่านการรับรองมาตราฐานผลิตภัณฑ์จากกระทรวงสาธารณสุข (อย.) และมาตราฐานอุตสาหกรรม (มอก.) ซึ่งขณะนี้ด้านการตลาดยังอยู่ในวงจำกัด เฉพาะในระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด ดังนั้นจึงควรที่จะได้มีการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายยิ่งขึ้น

<u>วัตถุประสงค์</u>

เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ที่ดีและมีคุณภาพของสถาบันเกษตรกร ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายยิ่งขึ้น

<u>เป้าหมาย</u>

ดำเนินการใน 17 จังหวัดภาคเหนือ จำนวน 3 – 5 ผลิตภัณฑ์/เดือน

<u>วิธีการดำเนินงาน</u>

1. คณะทำงานระดับภาค พิจารณาคัดเลือกผลิตภัณฑ์จากข้อมูลของจังหวัด
2. คณะทำงานระดับภาคออกไปตรวจสอบ / ชิม
3. ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์จัดทำสติกเกอร์ และ Logo
4. มอบป้ายสติกเกอร์แก่กลุ่มที่คณะทำงานรับรอง
5. ฝ่ายเผยแพร่ จัดทำข่าวเพื่อเผยแพร่สื่อมวลชนทุกประเภท เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ

<u>ผลที่คาดว่าจะได้รับ</u>

คาดว่าจะมีผู้บริโภคได้สนใจ รู้จัก และอุดหนุนผลิตภัณฑ์ของสถาบันเกษตรกรมากยิ่งขึ้น

<u>หลักเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ ชวนชิม – ชวนใช้</u>

ผลิตภัณฑ์แบ่งเป็น 3 ประเภท

1. อาหารแปรรูป พิจารณา
   - 1.1 รสชาดดี
   - 1.2 สีสรรสวยงาม
   - 1.3 คุณภาพดี
   - 1.4 ได้รับการรับรองมาตรฐาน อย. และ มอก.
   - 1.5 ความปลอดภัยของอาหารแปรรูป
     - การจัดเก็บวัตถุดิบ
     - การสุขาภิบาลโรงงาน / โรงเรือน

- การทดสอบการคืนรูป
- การวัดปริมาณซัลเฟอร์ไดออกไซด์

1.6 บรรจุภัณฑ์เหมาะสมสวยงาม

2. หัตถกรรม พิจารณาจาก
   2.1 รูปทรง / รูปแบบ
   2.2 สีสัน
   2.3 ความประณีต / สวยงาม
   2.4 ประโยชน์ใช้สอย
   2.5 บรรจุภัณฑ์

3. สิ่งทอ พิจารณาจาก
   3.1 สีสัน
   3.2 ลวดลาย
   3.3 ความประณีต
   3.4 ประโยชน์ใช้สอย
   3.5 ขนาด

6. งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ถนอมนวล (2522:30) กล่าวว่า ในขณะทำการเก็บพืชผักผลไม้เพื่อจำหน่ายหรือ เก็บเพื่อยืดอายุ จะต้องระมัดระวังในด้าน วิธีการเก็บเกี่ยวในถูกวิธี ใช้คนหรือภาชนะที่บรรจุให้เหมาะสม ความสะอาดและการขนส่งต้องเป็นไปอย่างระมัดระวัง โดยคำนึงถึง ความสะอาด ปลอดภัย ประหยัด หากผลผลิตที่เสียหายหลังการเก็บเกี่ยวควรมีการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิต

รัตนจิตต์ (2521) กล่าวว่า ผลไม้สดชนิดต่าง ๆ เป็นวัตถุดิบที่สำคัญ สำหรับประเทศไทยนับว่ามีวัตถุดิบที่มีความอุดมสมบูรณ์ และตามปกติก็จะมีผลไม้บริโภคอยู่ตลอดทั้งปีอย่างเหลือเฟือ เนื่องจากผลไม้ต่าง ๆ เป็นสินค้าเกษตรกรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งสินค้าประเภทนี้ก็ย่อมทราบว่าเป็นสินค้าที่มักเสียง่าย การแปรรูปผลไม้ซึ่งมีความสำคัญในการที่จะช่วยในการถนอมผลไม้ต่าง ๆ ให้คงอยู่ได้นาน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University

เพื่อนำมาบริโภค โดยไม่ทิ้งให้ผลไม้สดเหล่านั้นต้องเสียไปโดยเปล่าประโยชน์ จึงสมควรที่จะแปรสภาพจากผลิตผลไม้สดเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

กอบปริญญา (2540:11) กล่าวว่า การปลูกสตรอเบอรี่ในประเทศไทยที่ผ่านมา สามารถทำรายได้ให้แก่เกษตรกรเป็นอย่างดี และยังเป็นพืชที่มีอนาคตทั้งในเชิงการแปรรูปและบริโภคผลสด ถึงแม้ว่าจะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศและพื้นที่ปลูกก็ตาม ควรร่วมมือร่วมใจกันของนักวิชาการหน่วยงานต่าง ๆ แหล่งเงินทุนที่จะใช้ดำเนินการ และตัวเกษตรกรผู้ปลูกเองก็จะมีส่วนทำให้ประเทศไทย มีการพัฒนาการปลูกสตรอเบอร์รี่ให้เป็นการค้ามากขึ้นในอนาคตอันใกล้

ธีรวัลย์ (2534:31) ที่ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีในการแปรรูปอาหารของแม่บ้านเกษตรกรในภาคเหนือพบว่าความยากง่ายของการแปรรูปอาหารไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีในการแปรรูปอาหารของแม่บ้านเกษตรกร

รัตนา (2533) ได้ศึกษาการแปรรูปและการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ลำไยในระดับครัวเรือนและอุตสาหกรรมพบว่าการทำผลิตภัณฑ์ลำไยสิ่งที่ควรคำนึงถึงมากที่สุดคือ คุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นลำไยอบแห้ง ลำไยกระป๋อง และลำไยแช่แข็ง ปัจจัยที่สำคัญที่จะเป็นตัวกำหนดคุณภาพของผลิตภัณฑ์ได้แก่ สี ลักษณะเนื้อรสชาติรูปลักษณะขนาดของผลิตภัณฑ์ความปลอดภัยในการบริโภคและปราศจากตำหนิการทำผลิตภัณฑ์ลำไยนั้นคุณภาพจะมีส่วนกำหนดการตลาด

นันทรัตน์ (2534) ได้ศึกษาถึงความต้องการแม่บ้านเกษตรกรในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดตราดพบว่า ความต้องการที่เป็นเหตุให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนั้นเนื่องมาจาก สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความต้องการใฝ่สัมพันธ์มากที่สุดและรองลงมาคือ ความต้องการใฝ่สัมฤทธิ์ ความต้องการใฝ่ชื่อเสียง และความต้องการใฝ่ผลประโยชน์ทางวัตถุตามลำดับ

ศิริวรรณ (2533) ได้ศึกษาถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอสันทรายและอำเภอแม่ริมจังหวัดเชียงใหม่พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับรายได้ของครอบครัว

พัฒน์กร (2534) ได้ศึกษาทัศนคติของกลุ่มแม่บ้านที่มีผลต่องานส่งเสริมเคหะกิจเกษตรพบว่า ปัญหาของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่พบมากที่สุดเรียงตามลำดับดังนี้คือ ความถี่ในการฝึกอบรมในรอบปีน้อยเกินไป ขาดแคลนเงินทุนสำหรับดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ไม่มีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มขาดแคลนอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรม และสมาชิกบางคนไม่มีเวลาว่างเพื่อเข้ารับการฝึกอบรมสามาชิกแม่บ้านเกษตรกรมีตวามต้องการอุปกรณ์การฝึกอบรมไว้ประจำกลุ่ม และมีความต้องการที่จะเข้ารับการฝึกอบรมในวิชาอาหารและโภชนาการการถนอมอาหารการประดิษฐ์วัสดุตามลำดับนอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นว่าควรมีการฝึกอบรมด้านเคหะกิจเกษตรอย่างต่อเนื่อง

วิโรจน์ (2540) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า ในปัจจุบันสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชนไม่ว่าจะในด้านการผลิตการตลาด การประสานงานรวมทั้งการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชนซึ่งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป็นจำนานมาก ที่พัฒนาความสามารถในการประกอบอาชีพเสริมหรือเพิ่มรายได้นอกภาคการเกษตร เช่นการแปรรูปผลผลิตการเกษตร การทำธุรกิจในครัวเรือน ตลอดจนการให้ความรู้ด้านเคหะกิจเกษตร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเหล่านี้มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวเกษตรกร และการพัฒนาอาชีพ